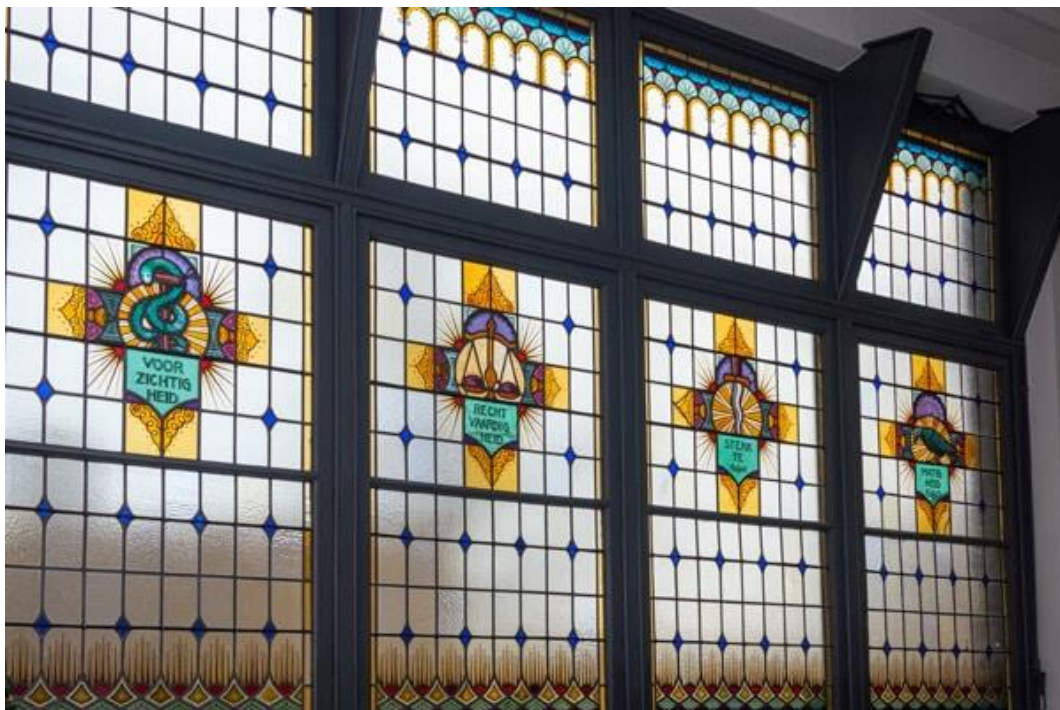


Prachtige symbolen in glas-in-lood ramen in St. Elisabeth

Terwijl ik de trap afloop valt het licht op de glas-in-lood ramen in de hal van St. Elisabeth. De woorden op die ramen trekken mijn aandacht. Ik lees: 'voorzichtigheid, rechtvaardigheid, sterkte, matigheid, eenvoud, zachtmoedigheid'. Wat is daar de betekenis van? Zr. Albertina is graag bereid om mij daarover te vertellen. Zij is een van de zusters die op Mariastede, het centrum van de Zusters Franciscanessen, woont. In december 2011 is zij vanuit Mariadal hierheen verhuisd. Ze heeft zich voorbereid op het gesprek en vertelt me het volgende verhaal.

"Op de zes glas-in-lood ramen staat op ieder raam een woord dat een deugd aanduidt en een bijbehorend symbool. Door symbolen probeerde men mensen die niet konden lezen of schrijven duidelijk te maken wat de deugd betekent. In de Joodse traditie was het gebruikelijk om aan de hand van verhalen en symbolen iets uit te leggen. Dit is een nu nog levende traditie.

Op het raam met de deugd 'voorzichtigheid' staat een slang afgebeeld. Dit symbool gaat terug tot de tijd van Adam en Eva. Voor de schrijvers van dat Bijbelverhaal is de slang degene die eerst Eva en door haar Adam verleidt om hen tot zonde te brengen. De slang is dus het symbool van deze deugd dat maant tot voorzichtigheid, omdat het kwaad listig en onverhoeds op je af kan komen.



Het raam met de deugd 'rechtvaardigheid' toont een weegschaal. Dat is een voorbeeld voor gelijkheid: het op gelijke voet staan. Het was in de middeleeuwen gebruikelijk om vrouwen die naar de brandstapel gevoerd zouden worden eerst op de waag, de weegschaal, te zetten. Als er een vrouw op de weegschaal werd gezet, moest die in evenwicht zijn als zij erop stond. Zo niet, dan wachtte haar de brandstapel.

De sabel siert het raam met de deugd 'sterkte'. Dat symbool drukt dapperheid uit. Het heeft te maken met doorzettingsvermogen: de moed hebben om te zijn wie je bent, op te komen voor je idealen en je daar krachtig voor in te zetten.

We zien een vogel, de raaf, op het raam met de deugd 'matigheid'. De raaf heeft te maken met zelfbeheersing, met grenzen aan jezelf kunnen stellen. Vertaald naar de dag van vandaag gaat het om matigheid te betrachten met bijvoorbeeld eten en drinken.

De deugden: 'voorzichtigheid', 'rechtvaardigheid', 'sterkte' en 'matigheid' zijn de vier kardinale deugden. De benaming 'kardinaal' is afgeleid van het Latijnse woord 'cardo', dat 'as' betekent. Alles draait om deze vier deugden. Zij zijn scharnierpunten.

In het Latijn proef je vaak meer de werkelijke betekenis van een woord dan in het Nederlands. Zo is voorzichtigheid in het Latijns prudentia, rechtvaardigheid is justitia, sterkte is fortitudo en matigheid is temperance.

Ontstaansgeschiedenis

Het is interessant om te kijken naar het ontstaan en de geschiedenis van deze deugden. Al in de oudheid waren de vier genoemde deugden een leidraad. De Griekse filosoof Aristoteles (384-321 v. Chr.) heeft deze 'gedragingen' genoemd als leidraad voor de inwoners van het Griekse Rijk.

In het Romeinse Rijk 2 eeuwen na Christus nam de heilige Ambrosius de vier gedragsregels over. Hij kerstende die en nam ze als deugden op in de kerkelijke leer. Voorheen had men het niet over deugden, die term kwam pas in zwang nadat Ambrosius deze zo noemde.

De filosoof en theoloog Thomas van Aquino, (sterfdatum 7 maart 1274), de meest invloedrijke denker uit de middeleeuwen, nam op zijn beurt de

vier deugden weer over. Hij heeft ze bestudeerd maar vond ze niet af. Hij nam er drie deugden bij, de goddelijke ofwel hoofddeugden: geloof, hoop en liefde. Tegenover deze zeven deugden zette hij zeven ondeugden: ijdelheid, hebzucht, onkuisheid, jaloezie, onmatigheid, woede, gemakzucht. Thomas van Aquino was een geleerde die de kerkelijke leer eenvoudig beschreef en deze op zodanige manier bracht dat de gewone mens het begreep.

Terug naar de twee volgende glas-in-loodramen. Daarin staat de deugd 'eenvoud' met als symbool duif. De duif staat voor eenvoud, doorzichtig, transparant, wees wie je bent. Het lam ten slotte staat bij het woord 'zachtmoedigheid'. Dit symbool verwijst naar Jezus van Nazareth die als een lam naar de slachtbank ging. Zonder klagen of boosheid ging Hij zijn kruisdood tegemoet. Herkenbaar is het als we in de eucharistieviering bidden: 'Lam Gods dat de zonden van de wereld wegneemt, ontferm U over ons'.

Eenvoud is naast liefde, vlijtige werkzaamheid en onthechting, een van de deugden van de Congregatie van de Zusters Franciscanessen. Deze vier deugden zijn als waarden opgenomen in het ondernemingsplan van St. Elisabeth. Dit plan beschrijft op welke wijze St. Elisabeth een positieve bijdrage levert aan het welbevinden van de bewoners.

Wat zijn nu deugden?

Deugden zijn goede eigenschappen in een mens, bijvoorbeeld: liefdevol, voorzichtig, betrouwbaar, positief. Iemand die omziet naar een ander, voorzichtig is, sterk, rechtvaardig. Zo'n mens heeft niet een deugd, maar doet, leeft die deugd: het is een deugzaam mens.

In de jaren zestig vond men het ouderwets om over deugden te praten. In deze tijd komt dat weer ter sprake. Veel jeugd zoekt naar een positieve levenswijze. Dat heeft niet zozeer met kerk of religie te maken, maar eerder met het kijken vanuit een psychologisch perspectief. In de jaren zestig beoefenden gelovigen deugden vooral om in de hemel te komen. Vandaag de dag zijn positieve mensen erop gericht om de wereld beter te maken. Ook kloosterlingen hebben geprobeerd om mensen vooruit te helpen of uit hun armoede te halen. Ze gaven onderwijs, verpleegden zieken, trokken naar arme landen. Tegenwoordig trekken jonge mensen naar gebieden om mensen uit het slop te halen. Daar zit eenzelfde positieve gerichtheid in.

Kijkend naar de vier deugden die zijn opgenomen in de glas-in-loodramen vraag ik zuster Albertina naar de deugd waarmee zij de meeste affiniteit heeft. "Ik vind ze alle vier belangrijk, maar rechtvaardigheid is wel een hele mooie. Dat ieder mens wordt recht gedaan, dat er geen onderscheid is tussen zwart of wit of geleerd of ongeletterd. Verschil maken en discrimineren vind ik afschuwelijk. In een kloostergemeenschap ervaar je de waarde van iedere mens. Ieder mens is evenwaardig. Voor mij is van de drie hoofddeugden de liefde de belangrijkste, de paraplu over alle deugden."

Dankbaar voor het licht dat zuster Albertina liet schijnen op de symboliek van de glas-in-loodramen loop ik langs nog andere glas-in-lood ramen naar buiten, het daglicht in.

Addy Bakx
Vrijwilliger